

Täysistunto

Torstai 15.9.2022 klo 16.00—19.50

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi toimeentulosta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 127/2022 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Esittelypuheenvuoro, ministeri Lindén, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.48 **Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on esitys, jossa tehdään muutoksia toimeentulotukilakiin ja muutama muihin lakeihin. Muutosten tavoitteena on parantaa erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Muutokset ovat tarpeen, jotta viimesijaisen ja harkinnanvaraisen toimeentulotuen käsittelyssä pystyttäisiin entistä paremmin vastaamaan niiden asiakkaiden tuen tarpeeseen, jotka tarvitsevat tukea kaikkein eniten.

Toimeentulotukilain toimeenpano muuttui vuoden 2017 alussa, kun niin sanottu Kela-siirto tuli tuolloin voimaan. Siitä lähtien toimeentulotuen toimeenpano on jakautunut Kansaneläkelaitoksen ja kuntien sosiaalihuollon viranomaisten kesken. Kansaneläkelaitos on myöntänyt perustoimeentulotuen, ja sosiaalihuolto on vastannut täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulosta sekä sosiaalihuollon palveluista. Toimeentulotuki on kaikkein viimeisijaisin tukimuoto, eikä tuen luonnetta tässä esityksessä nyt muuteta.

Toimeentulotukilain muuttaminen sisältyy Sanna Marinin hallitusohjelmaan. Myös eduskunta edellytti Kela-siirron muutokset hyväksyessään vuonna 2015, että uudistuksen vaikutuksia tulee seurata ja että toimeentulotukilaki tulisi kokonaisuudessaan uudistaa. Eduskunta totesi tuolloin lausumassaan myös, että uudistuksessa tulee pyrkiä vahvistamaan toimeentulotuen luonnetta viimesijaisena ja väliaikaisena etuutena. Lisäksi eduskunta toi esiin, että uudistuksen tavoitteena tulee olla moniammatillinen yhteistyö Kelan ja kuntien välillä sekä sellaiset toimintakäytännöt, jotka tukevat toimeentulotukea saavan itenäistä suoriutumista ja ehkäisevät syrjäytymistä.

Nyt Kela-siirron kokemuksia on saatu, ja alkuhankaluuksien jälkeen yhteistyö Kansaneläkelaitoksen ja kuntien välillä on parantunut. Silti matkan varrella on käynyt ilmeiseksi, että yhteistyöstä tulisi säätää kuitenkin lainsäädännön tasolla aiempaa tarkemmin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Arvoisa puhemies! Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä nykyistä tarkemmin. Esitykseen sisältyvät säännökset asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun sekä toimeentulotukiasioita koskevasta Kansaneläkelaitoksen ja hyvinvointialueen yhteistyöstä. Toimeentulotukiasiointi olisi toteutettava eri asiakasryhmien tarpeet huomioiden saavutettavasti ja esteettömästi. Toimeentulotukiasioiden käsittelyssä sosiaalihuollon näkemysten huomioimisesta säädettäisiin nykyistä tarkemmin. Tämä koskisi muun muassa perusosan alentamistilanteita. Lisäksi tarkennetaan säännöksiä tietojen luovuttamisesta viranomaisten välillä sekä täsmennetään tietojen käyttöön liittyvää sääntelyä.

Myös toimeentulotuen määräytymistä ja rakennetta koskevaa sääntelyä ehdotetaan tarkennettavaksi. Lain rakenteeseen tehdään myös selkeyttäviä muutoksia. Lakiin ehdotetaan myös välttämättömiä muutoksia, jotka aiheutuvat siitä, että sosiaalihuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille.

Viranomaisten välisen yhteistyön parantamiseksi ehdotetaan säädettäväksi valtakunnallisesta toimeentulotukiasioiden neuvottelukunnasta sekä alueellisista neuvottelukunnista, jotka toimisivat hyvinvointialueiden yhteydessä. Näiden tarkoituksena olisi varmistaa viranomaisten välisen yhteistyön toteutumista ja tuoda esiin myös kehittämistarpeita. Tarvittaessa niissä voitaisiin huomioida myös asiakasnäkökulma toimeentulotukiasioiden käsittelyn kehittämisessä

Muutokset tulisivat voimaan 1.1.2023. Neuvottelukuntien kautta on tarkoitus saada aiempaa systemaattisemmin tietoa toimeentulotukeen ja sen toimeenpanoon liittyvistä kehittämistarpeista.

Esityksen lausuntokierroksella jotkut lausunnonantajat kaipasivat laajempaa uudistusta pienituloisimpien ihmisten asemaan joko toimeentulotukea tai perusetuuksia korottamalla. Tässä esityksessä ei kuitenkaan puututa toimeentulotuen määrään. Sosiaaliturvakomitea työskentelee parhaillaan, ja sen tavoitteista on todettu, että sosiaaliturvan uudistamisella pyritään pitkäaikaisen toimeentulotuen tarpeen vähentämiseen.

Jatkossa perusturvan ja toimeentulotuen päällekkäisyyden tarkoituksenmukaisuuden arviointia on tarpeen jatkaa ja toimeentulotuen roolia säännönmukaisesti perusturvaa täydentävänä tuen muotona tulisi pyrkiä kaventamaan. Toimeentulotuen tarpeen taustalla vaikuttaa useita syitä, kuten muun muassa pitkäaikaistyöttömyys ja asumisen korkea hinta. Näihin juurisyihin on pyrittävä edelleen määrätietoisesti löytämään ratkaisuja. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia esittelystä. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

17.54 **Pasi Kivisaari kesk:** Puhemies! Iso kiitos ministerille asian sujuvasta esittelystä. Tämä lakiehdotus todella perustuu hallitusohjelmakirjaukseen: ”Toteutetaan toimeentulotuen kokonaisuudistus, jolla varmistetaan riittävä viimesijaisen toimeentulon turva ja sosiaalista tukea tarvitsevien ihmisten oikea-aikaiset palvelut.” Ehkei tämä esitys yllä ihan kokonaisuudistuksen tasolle, mutta paljon hyvää siinä tapahtuu. Tavoitteena on parantaa erityisesti sosiaalihuollon ja haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden asemaa toimeentulotuen hakijoina. Tämä on erittäin tarpeellinen ja myös odotettukin toimenpide.

Kuten ministeri sanoi, tässä laissa siis jyrkätään asiakkaan oikeutta saada henkilökohtaista apua ja monialaista palvelua. Asiointi tulisi siis järjestää saavutettavalla ja esteettömällä tavalla niin, että eri asiakasryhmien tarpeet on otettu huomioon, ja ylipäättään tie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

tysti niin, että asiointi on kaikille mahdollista. Pidän tätä henkilökohtaista lähestymistapaa hyvinkin kunniakkaana, inhimillisenä ja myös tuloksellisenä. Täydentävä toimeentulotuki olisi entistä selkeämmin henkilön tai perheen erityiseen tarpeeseen tai olosuhteeseen perustuva harkinnanvarainen tuki.

Puhemies! Ehkäisevä tuki olisi edelleen siis harkinnanvarainen ja sitä myönnettäisiin hyvinvointialueen myöntämin perustein. Esityksessä säädettäisiin myös mahdollisuudesta myöntää asiakkaalle maksusitoumus. Lisäksi säädettäisiin Kelan ja hyvinvointialueen yhteistyöstä toimeentulotukiasioissa. Nämä kaksi merkittävää tahoja ovat aivan keskeisessä asemassa sen osalta, että niiden yhteistyö tai sen puute ratkaisee monin paikoin toiminnan sujuvuuden.

Tässä esityksessä ei puututa toimeentulotuen määrään. Hallituksen budjettiriihessä sopimat muutokset toimeentulotukeen sisältyvät erilliseen hallituksen esityskokonaisuuteen, jota paraikaa valmistellaan.

Puhemies! Hallitus kyllä tekee kunniakasta työtä sen osalta, että pienituloiset selviävät näistä ajoista, jossa elämisen kustannukset ovat aiheuttamassa vakavaa uhkaa ihmisten taloudellisten ja inhimillisten olosuhteiden osalta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia! — Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

17.57 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Äkkäselteään vaikuttaa siltä, että tämä esitys on hyvinkin tämmöinen hyvää tarkoittava ja hyvinkin tämmöinen, mitä ministeri tässä kuvaili, mutta itse asiassa tässä muutetaan ihan tätä peruskuviota oikeudesta toimeentulotukeen, kun aikaisemmassa laissa lukee seuraavasti: ”Jokaisella on oikeus saada toimeentulotukea, jos hän on tuen tarpeessa, eikä voi saada toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien muiden etuuksien avulla, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tai muulla tavalla.” Mutta nyt tässä laissa tätä sovelletaan: ”Toimeentulotuki myönnetään Suomessa vakinaisesti oleskelevalle hakijalle tai perheelle. Oleskelun tosiasiallinen luonne on selvitettävä yksilöllisesti jokaisen hakijan kohdalla.” ”Jokaisella maassa oleskelevalla henkilöllä on kuitenkin oikeus saada kiireellisessä tilanteessa tukea välttämättömän avun turvaamiseksi siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu.” Mielestäni tässä on aika merkittävä ero tämän myöntämisen osalta.

Aiemmin on katsottu niin, että kaikki muut keinot pitäisi katsoa aikaisemmin ja lähtökohta on ollut se, että henkilö asuu maassa, mutta nyt tässä alleviivataan sitä, että riittää, kun oleskelee maassa, ja nähdäkseni tämä on hyvin merkittävä linjanmuutos ja liittyynee varmasti tähän samaan asiaan, mistä toissapäivänä tässä salissa ryöpytin teitä, ministeri Lindén, kun toitte laittomasti maassa oleskelevien terveydenhuollon laajennuksen tänne, ja nyt näyttää siltä, että tuottekin tästä toimeentulotuen laajennuksen heti perässä, mikä on kyllä käytännössä kummallista.

Tässähän todetaan, että jokaisen yksilön, joka hakee toimeentulotukea, oleskelun luonnetta tulisi selvittää, mutta lain perusteluosioissa taas todetaan, että eipä, ei tarvitse, jos ei näytä siltä, että olisi selvittämisen tarvetta. Ja täytyy nyt sanoa, että ymmärtääkseni tämä hallitus on velkaantunut sen 40 miljardia tällä kaudella. Meillä sakkaa aika paljon tässä maassa peruspalveluita. Myöskin rahoituspohja alkaa murtua, kun näyttää siltä, että meillä menee enemmän kuin tulee, aivan kuten ensi vuonnakin, ja siltä osin tämäntyyppiset pal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

veluiden laajennukset käytännössä katsoen kenelle hyvänsä, joka Suomeen tulee, ei ole kyllä vastuullista politiikkaa, ei sitten millään tavalla.

Nythin meillä on myöskin tämän toimeentulotuen osalta ollut nimenomaan ulkomaalaisten kanssa ongelma, tai tulee todennäköisemmin ongelma, ja on ollut Kelankin mukaan ongelmaa esimerkiksi kolmansista maista tulevien opiskelijoiden osalta. Heillähän on ollut tämmöinen vuosittainen tuloraja. Heidän pitää osoittaa ne varat elämiseensä opiskelun ajalta, mutta nythin hallitus muutti tätäkin lakia siten, että jatkossa ei tarvitse tätä elämisen rahoittamista osoittaa kuin vuodeksi kerrallaan, ja se on laskettu, että 560 euroa kuukaudessa riittää opiskelijalle. No, kuten tiedämme, se ei riitä, ja me tiedämme myöskin hallintovaliokunnan saamien lausuntojen perusteella sen, että Kelalla on näkemys, että siellä käy niemenomaan kolmansista maista tulevia opiskelijoita toistuvasti toimeentulotukea hake-massa, mutta Migri ei saa näistä tietoa, koska tämän tiedon luovuttaminen ei ole mahdol-lista. No, nythin tämä sitten vielä lisääntyy, jos me rupeamme myöntämään toimeentulo-tukea vain oleskelun perusteella, ja en, suoraan sanoen, ministeri Lindén, oikein ymmärrä teitä. Kuten sanoin jo viimeksi, että ymmärrän, että vihreät ja vasemmisto tämäntyyppistä kannattaa, mutta minne on hävinnyt se kuitenkin ennen vanhaan vastuullinen valtionhoita-japuolue, ja puolue, joka kykenee kantamaan vastuuta? Mikä teitä vaivaa, SDP ja keskus-ta?

Ja tähän yhteyteen on vielä pakko todeta se, että nyt, kun näitä käyttöaloja laajennetaan näin valtavasti, niin miksi te ette tuo samaan aikaan valvontaa? Esimerkiksi tämä toimeen-tulotuki: katsotaan, että tämä on arkaluonteinen tieto, jota ei voi luovuttaa, ei sen enempää Migrille oleskelulupien valvontaa varten, mutta ei oikein kellekään muullekaan, ja mieles-täni tässä kohtaa, jos jotain halutaan jaella sinne sun tänne, niin kyllä nämä täytyisi vähin-täänkin tulorekisteriin laittaa, jolloin valvontamahdollisuus helpottuu. Kysymys on kuiten-kin — mielestäni kyse ei ole nolosta asiasta — rahasta, jota hyvinvointiyhteiskunnan pi-tääkin viime kädessä antaa suomalaisille ja kansalaisille, mutta silloin, kun sitä ryhdytään roiskimaan oleskelun perusteella, niin tämä suuntaus ei ole huono, ja totean kyllä sen, että olemme perussuomalaisissa kritisoineet tätä asumisperusteista sosiaaliturvaa. Sen kuuluisi olla kansalaisuusperusteinen, mutta nähtävästi näyttää nyt siltä, että Marinin hallitus mee-nee vielä pidemmälle ja pyrkii luomaan Suomeen oleskeluperusteisen sosiaaliturvan. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Taee.

18.03 **Hussein al-Taee sd:** Arvoisa puhemies! Olin kuulevinani edustajan puheesta, että mikä tahansa hyväkin laki pitää torpata, jos siitä on hyötymässä yksikään muu kuin Suo-messa pysyvästi oleskeleva, asuva ihminen, [Mari Rantanen: Laittomasti!] vaikka siitä to-dellisuudessa voisivat hyötyä sadattuhannet kantasuomalaiset, jotka ovat asuneet tässä maassa iät ja ajat. Tämä on se linja, joka tässä kyllä näistä maahanmuuttovastaisista pu-heista tulee jatkuvasti läpi, ja on todella valitettavaa, että suomalaisille muutenkin tärkeitä lakeja täytyy estää, koska niiden mainostetaan olevan jotenkin jollekin maahanmuuttaja-ryhmälle, sadoille tai kymmenille, hyödyksi.

Yksi tällainen tapaus oli viimeksi, kun käsiteltiin lastensuojelun jatkoa. Aikaisemmin tätä jälkihuoltoa katsottiin sinne 20 ikävuoden paikkeille, mutta sitten näitten turvapaikan-hakijoiden kannalta se oli 18:aan. Tässäkin kohtaa eräät kansanedustajat olivat sitä mieltä, että missään tapauksessa näihin ei pidä ulottaa tätä jälkihoitoa ja jälkihuoltoa, vaan heidän

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

pitää antaa rypeä, ja jos he joutuvat sitten väärille teille tai rikollisuuteen tai mihin vaan, niin menkööt, yhteiskunta voi sen maksaa — tämä on se politiikka, joka tulee näistä puheenvuoroista läpi.

Minä olisin ministeri Lindéniltä nyt kysynyt tähän lakiin liittyen kahta asiaa:

Ensinnäkin, miten koette, kun tässä on harkinnanvaraiseen liittyen joskus ollut joissain kunnissa tällaisia tapauksia, joissa ihmiselle, joka on liikkumisen kannalta täysin rajoittunut — eli hänellä on mahdollisesti pyörätuoli — ei myönnetä harkinnanvaraista, vaikka hän ansaitsisi sen? Joskus tällaiset ihmiset asuvat hieman isommassa asunnossa kuin mitä korvattavaan neliömäärään kuuluu, mutta he tarvitsevat sen tilan siksi, että voivat pyörätuolissa kääntyä keittiössä tai olohuoneessa tai vessassa, ja siksi niitä ylimääräisiä neliöitä on. Tässä tapauksessa ohje ei ole selkeä, että juuri tällaisia ihmisiä tämmöisissä neliöihin perustuvissa tuissa voitaisiin armahtaa, ja heille se seitsemän neliömetriä asunnossa lisää voitaisiin tässä kohtaa taata, koska se on heille elintärkeä ympäristö.

No, sitten toinen kysymys, arvon ministeri, mistä olisin halunnut kysyä: Toimeentulotukeen tällä hetkellä katsotaan lapsilisät tuloksi. Näin ollen, kun lapsilisiä esimerkiksi joulun alla tullaan korottamaan, ne perheet, jotka eivät hae toimeentulotukea, saavat tavallaan sen lapsilisän täysimääräisesti ja sitten niillä perheillä, jotka hakevat toimeentulotukea, se lapsilisiä taas katsotaan tuloksi, jolloin tässä tuloerot tavallaan näitten perheiden välillä korostuvat ja nousevat. Millä tavalla, ministeri Lindén, voitaisiin tähän lakiin tai johonkin tulevaan lakiin tehdä sellainen korjaus tai muutos, [Puhemies koputtaa] että lapsilisiä ei näkyisi näille köyhimmille tulona?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Viljanen.

18.07 **Heidi Viljanen sd:** Arvoisa herra puhemies! Kiitokset ministeri Lindénille tämän toimeentulotukea koskevan uudistuksen esittelystä. Toimeentulotukihan on aivan viimesijainen taloudellinen tuki, jolla turvataan yksilön ja perheen välttämätön toimeentulo ja itsenäinen elämä, ja siis siitä syystä erittäin tärkeä tuki. 1.1.2017 alkaen Kela on tehnyt päätökset perustoimeentulotuesta, ja täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki jäi tuossa uudistuksessa kuntien vastuulle ja sosiaalitoimen vastuulle. 1.1.2023 alkaen tämä tietysti siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle.

Tämä muutos on tarkoittanut päivittäistä tiivistä yhteistyötä ja tiedonkulkua Kelan ja sosiaalitoimen välillä. Kuten Lindén totesi, alussahan meillä oli huomattavia haasteita tämän uudistuksen toteutuksessa, virkailijoista oli valtava pula ja oli epäselvyyttä käytännöistä. Siitä onneksi on tultu jo aimo harppaus eteenpäin, ja tilanne on muuttunut parempaan suuntaan. Uudistuksen yhteydessä eduskunta edellytti tiivistä seuranta ja toimeentulotukilain kokonaisuudistusta painottaen moniammatillista yhteistyötä. Marinin hallitusohjelman tavoitteena, yhtenä tärkeänä sellaisena, on köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen. Itse näen, että toimeentulotukijärjestelmä on keskeinen arvioitava elementti tässä tavoitteessa.

Toimeentulotuki on aina viimesijainen ja edellyttää yksilökohtaista harkintaa. Joidenkin kohdalla pelkkä toimeentulotuki ei tietenkään riitä, vaan tulee olla tiivis yhteys laajempaan sosiaalihuollon tukeen ja palveluihin. Kelan vastuu onkin tuon yhteyden ylläpitäminen ja sosiaalipalveluiden tarpeen ilmaantuessa olla tiiviisti yhteydessä sosiaalitoimeen. Paljon arvioita on tehty toimeentulotuen uudistuksen jälkeen, ja asiakkaista osan tilanne on parantunut, osan huonontunut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Nyt on keskeistä tässä uudistuksessa, että säännökset toimeentulotuen hakemista koskevasta menettelystä tarkennetaan, asiakkaan oikeudesta henkilökohtaiseen palveluun ja Kelan ja hyvinvointialueiden yhteistyöstä tarkennetaan säädöksiä ja jatkossa eri asiakasryhmien tarpeet otetaan paremmin huomioon. Tärkeitä tavoitteita kaikki. On tärkeää, että Kela ja hyvinvointialue voivat tulevaisuudessa tehdä entistä tiiviimmin yhteistyötä moniammatillisesti asiakkaan vuoksi. Ihminen tarvitsee toisinaan toimeentulotuen lisäksi sosiaalihuollon palveluita, jotka parhaimmillaan edistävät taloudellista toimintakykyä, esimerkiksi päihdepalvelut tai kuntouttava työtoiminta. Näin päästään parhaimmillaan irti toimeentulotukiriippuvuudesta. Mutta kuten Lindén totesi, kuitenkin tärkeää on myös paneutua niihin juurisyihin, jotka ovat toimeentulotukitarpeen syytä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Mäkelä.

18.10 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Tuossa yhtenä päivänä kun joku kysyi, miksi perussuomalaiset puhuvat joka päivä maahanmuutosta, niin sutkautin siihen, että koska hallitus tuo joka päivä eduskuntaan esityksen maahanmuuton helpottamisesta tavalla tai toisella. Ei olisi pitänyt vitsailla vakavalla asialla, koska taas ollaan sellaisessa päivässä, että hallitus tuo sellaisen esityksen tänne eduskuntaan käsiteltäväksi — tässä vieläpä siinä muodossa, että aivan uloskirjoitetusti sidotaan toimeentulotuki oleskelemiseen riippumatta oleskelun laillisuudesta tai laittomuudesta.

Tässä 27 §:n määrittelyssä muuten, edustaja al-Tae, ei ole mitään sellaista, mikä olisi kantasuomalaisen kannalta oleellista, eli tämän määrittelyn tässä vastustaminen ei millään tavalla kaataisi tai vaarantaisi tässä esityksessä mukana kenties muulle väestölle tulevia positiivisia vaikutuksia. Tässä on kysymys vain siitä, että määritellään selvästi auki, että oleskelet millä tahansa perusteella, olet oikeutettu tiettyihin asioihin. Ei tätä mitenkään muuten voi ymmärtää. Vähintäänkin luvatta maassa oleskelevan ja toimeentulotukea saaneen tiedot pitäisi luovuttaa maahanmuuttoviranomaisille — sen nyt vähintään pitäisi olla edellytyksenä, jos sellaista tukea maksetaan jollekin.

Toisena asiana tämä Kela-siirron toimivuus ylipäänsä: Saamani palautteen perusteella se ei oikein toimi vieläkään, koska Kelan palvelut on niin karsittu pois kunnista, asioiminen onnistuu lähinnä nettisivujen kautta. Se jo sinänsä syrjäyttää digitalisaatiosta syrjässä olevia ihmisiä ennestään ja vaikeuttaa tukien hakemista, kun huomioidaan vielä, että Kelan käyttämä kapulakieli on hyvin vaikeaselkoista. Ne hakemukset ovat vaikeita täyttää, niissä pitää ottaa kantaa moniin monimutkaisiin ja hankaliin asioihin. Puuttuu kontaktihenkilö, joka osaisi neuvoa kenties näissä asioissa, ja käsittely kestää. Ja kun käsittely kestää, ihmisen perustoimeentulo on vaarassa, ja se aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Tällaista palautetta on tullut koko ajan näistä toimeentulotukihakemuksista tämän Kela-siirron jälkeen, eikä niitä ole saatu korjattua.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Rantanen.

18.12 **Mari Rantanen ps:** Arvoisa puhemies! On pakko tässä nyt ensin vastata edustaja al-Taeelle, että ei tässä esityksessä ole kysymys siitä, että tehtäisiin suomalaisille jotakin erityisen hyvää lainsäädäntöä. Kun te puhutte haavoittuvassa asemassa olevista, niin ette te koskaan puhu vanhuksista tai vammaisista tai lapsista, te puhutte aivan jostain muusta eli maahanmuuttajista, mistä muustakaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

Sitten on todettava se, että kun tässä edustaja al-Tae myös kysyi näistä pyörätuolia käyttävien ihmisten mahdollisuuksista asua isommassa asunnossa, niin käsitykseni mukaan tämä on täysin mahdollista tällä hetkellä. Se huomioidaan niissä neliöissä eri tavalla.

Sitten on pakko vielä nostaa tähän keskusteluun se, että jotenkin tämä on tavattoman hämmästyttävää, kun eihän yhteiskuntaa voi rakentaa sillä tavalla, että se perustuu tällaiseen oleskeluyhteiskuntaan. Me tiedetään esimerkiksi se, että tässä maassa vähenevät ja vähenevät ne ihmiset, jotka käyvät työssä, niin onko tämä nyt se paras tapa pyrkiä edistämään ihmisten työllistymistä ja siihen syrjään kiinni pääsemistä, että me jopa lainsäädännössä tunnustamme, että oleskelu riittää. Kyllä kait voisi ajatella, että voisi lähteä vähän toisellakin tavalla liikkeelle.

Sitten kiinnitin huomiota näihin neuvottelukuntiin. En tiedä, missä toiminnoissa näistä yleensä on ollut kovasti hyötyä, mutta pidätkö te hallinnon purkamisen ja eritoten rahan käytön osalta järkevänä sitä, että meillä on näitä neuvottelukuntia näin paljon tällaisessa asiassa. Eli voivatko ne ongelmat olla niin syviä, että tarvitaan tällainen ylimääräinen hallintohimmeli sinne väliin taas niitä palautteita antamaan, kun voisi jotenkin kuvitella, että kehittämisestä asiakkaat osaavat antaa ehkä parasta palautetta? En sitten tiedä, muodostuuko se paras palauteväylä siitä, että muodostetaan neuvottelukuntia, joissa istuu kenties poliittisia edustajia ja järjestöjen edustajia. Miten olette päätyneet tällaiseen esitykseen tässä yhteydessä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja al-Tae.

18.15 Hussein al-Tae sd: Arvoisa puhemies! Aikoinaan kun minut valittiin tänne eduskuntaan, päätin olla yksi niistä edustajista, jotka vartioivat tämän salin integriteettiä, siinä mielessä että kun provosoidutaan, niin silloin tämän salin keskustelut menevät sivuraiteille eikä päästä niin kuin oikeasti asioista puhumaan. Silloin kun demarille sanotaan, että al-Tae, te ette puhu vanhuksista tai sairaanhoitajista tai koululaisista tai opiskelijoista, niin annetaan hallitusohjelman puhua puolestaan, oikeastaan miten hienosti niin valtavan monta asiaa, jotka me olemme saaneet perintönä edellisiltä hallituksilta, me olemme parhaamme mukaan yrittäneet korjata ja parantaa tulevaisuuden varalle yhdessä muiden hallituskumppaneiden ja porukan kanssa. Näin ollen tällaisella muunnellulla puheella tässä salissa ei oikeastaan ole arvoa, koska teot puhuvat puolestaan ja olemme tekojen puolue ja hallitus.

Mitä sitten tulee keskusteluun siitä, kenelle tämä lainmuutos on tarkoitettu, niin haluaisin kuulla ministeri Lindéniltä: Onko tässä ajateltu kaikkia suomalaisia, onko tämä hyödyksi kaikille suomalaisille? Ja millä tavalla tämä kirjaus tästä oleskelusta on tähän päätynyt? Ovatko ne sellaisia ihmisiä, jotka ovat tulleet Suomeen esimerkiksi niin, että ovat olleet kauttakulkumatkalla ja hetkellisesti viikon tai pari joutuneet jäämään jostain syystä tai muuta, mistä tämä johtuu? Ja kuinka monta ihmistä tämä koskettaa, niin sanotusti kantasuomalaisista, ja entäs muusta maailman väestä? Veikkaisin, että puhutaan kymmenistä muun maailman väen ihmisistä mutta sitten taas yleisesti ottaen kaikista suomalaisista.

Lopuksi haluaisin sanoa, että jos niiden ihmisten osalta, jotka ovat huonossa asemassa tällä hetkellä syystä tai toisesta ja jotka haluavat päästä töihin — kantasuomalaiset tai muut — tällä harkinnanvaraisella pystytään kannattelemaan sitä perheen tilannetta, että mielen-terveysongelmat eivät siitä puhkea tai jotkin muut ongelmat, ja nämä ihmiset todella pääsevät sitten sen jälkeen jaloilleen ja pääsevät töihin, niin tähän on mitä vahvimmin pa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

nostus nimenomaan kaikkien heikoimmassa asemassa olevien suomalaisten eduksi. Eikö niin, ministeri Lindén?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt, arvoisat edustajat, alkaa olla aika melkein käytetty, mutta edustaja Viljanen, jos pystytte tiivistämään yhteen minuuttiin oman puheenvuoronne, ja sitten vielä ministerin loppupuheenvuoro.

18.17 Heidi Viljanen sd: Kiitos, arvoisa puhemies! Aivan varmasti pystyn tiivistämään. — On varmaan meidän kaikkien yhteinen tavoite tässä salissa, että pitkää toimeentulotukiriippuvuutta ei synny, ja mikä ihanteellista olisi, että meillä mahdollisimman moni saisi olla työssä ja tehdä sellaista työtä, mihin omat voimavarat riittävät, ja olisi riippumattomuus tällaisista tukilähteistä. Itse olen tehnyt pitkän työuran päihderiippuvaisten kanssa, ja väitän, että suurin osa asiakkaistani on ollut toimeentulotukiriippuvaisia, ja ajattelen, että jos me löydetään joitain konsteja, joilla me voidaan tukea näitä ihmisiä tiivistämällä sitä heidän henkilökohtaisen tukensa määrää, niin kuin tässä tehdään, niin silloin me kyllä parannetaan nimenomaan näiden kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevien mahdollisuuksia selvitä ilman tällaista yhteiskunnan viimesijaista turvaa — kyllä itse ajattelen, että nyt puhutaan nimenomaan niistä kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevista ihmisistä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Nyt ministeri Lindén, kaksi minuuttia.

18.19 Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että kun tuli aika monta kysymystä, niin osa niistä oli niin spesifisiä, että varmasti se kaikkein paras vastaus saadaan vaikkapa sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehiltä. Itse ajattelin lähestyä tätä aika periaatteelliselta kannalta. Kun pidin tuon esittelypuheenvuoron, niin siinä on pitkälti kysymys usein siitä, että pyritään tiivistämään se lain sisältö tuollaiseen viiden minuutin puheenvuoroon. Siinä puheenvuorossa on taustalla virkamiesvalmistelua, mutta nyt tässä itse täysin vapaasti haluan välittää seuraavat ajatukset.

Monta kertaa olen miettinyt, että kun olen itse asiassa läpi koko elämäni itse ollut hyvätuloinen, hyvässä asemassa oleva ihminen — edelleenkin tietenkin ministerin tehtävissä ja pitkään hyväpalkkaisissa tehtävissä olleena — niin onko minulla ollenkaan riittävästi ymmärrystä niiden ihmisten asemasta, jotka elävät siellä toimeentulominimin alarajalla. Meillä lähän valtion budjetissa on tälle vuodelle budjetoitu 715 miljoonaa euroa perustoimeentulotukeen. Se oli vielä kaksi vuotta sitten 768 miljoonaa. Sitä ei ole leikattu, se ei joudu siitä, vaan työllisyystilanteen parantumisen myötä ihmisten asema on parantunut sillä tavalla, että harvempi on ollut toimeentulotuen piirissä.

Kun itse tulin peräti 50 vuotta sitten mukaan yhteiskunnalliseen toimintaan, niin tämän toimeentulotuen nimi oli ”huoltoapu”. Se annettiin kunnassa aina harkinnanvaraisesti. Olen itse ollut Turun sosiaalilautakunnan kokouksissa, joissa yksilöjaostossa äänestettiin jopa siitä, annetaanko polttopuut halkoina vai klapeina. Äänestys saattoi päättyä 4–3. En ota kantaa, mitkä puolueet voittivat ja mitkä olivat mitäkin mieltä. Eli kyllä tässä on perimmänsä kysymys kaikkein köyhimpien ihmisten viimesijaisesta auttamisesta.

Pyrin vertaamaan noita kohtia, joihin edustaja Rantanen viittasi. Minusta 14 a §, siis nykyisin voimassa oleva pykälä, puhuu oleskelusta jokseenkin samalla tavalla kuin muutettu pykälä. Eli en näe tässä nyt mitään tällaista maahanmuuton kiihoketta, eikä se varmasti ole tämän muutoksen taustana, vaan se, että lisätään yksilötasolla tehtävää työtä niin, että tämä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 92/2022 vp

apu kohdentuisi mahdollisimman hyvin ja että ihmiset nousisivat siellä todella ansiotulojen piiriin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.